

Daas Torah in Halacha

Show# 30 | September 8th 2015

ספר החינוך מצוה תצה

לשמוע בקול בית דין הגדול ולעשות כל מה שיצוו אותנו בדרכי התורה באסור ומותר וטמא וטהור וחייב ופטור ובכל דבר שיראה להם שהוא חיזוק ותיקון בדתנו, ועל זה נאמר [דברים י"ז, י'], ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך, ונכפל בסמוך [שם, י"א] לחיזוק הדבר, על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה. ואין הפרש בזה בין הדבר שיראוהו הם מדעתם או הדבר שיוציאוהו בהיקש מן ההיקשים שהתורה נדרשת בהן או הדבר שיסכימו עליו שהוא סוד התורה או בכל ענין אחר שיראה להן שהדבר כן, על הכל אנו חייבין לשמוע להן. והראיה שזה ממנין מצות עשה אומרים זכרונם לברכה בספרי [כאן] ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, זו מצות עשה.

ונוהגת מצוה זו בזמן שבית דין הגדול בירושלם בזכרים ונקבות, שהכל מצווין לעשות כל אשר יורו. ובכלל המצוה גם כן לשמוע ולעשות בכל זמן וזמן כמצות השופט, כלומר החכם הגדול אשר יהיה בינינו בזמננו, וכמו שדרשו זכרונם לברכה [ראש השנה כ"ה ע"ב] ואל השופט אשר יהיה בימים ההם, יפתח בדורו כשמואל בדורו, כלומר שמצוה עלינו לשמוע בקול יפתח בדורו כמו לשמואל בדורו.

רא"ש מסכת סנהדרין פרק ד סימן ו

ואני אומר ודאי כל מי שטעה בפיסקי הגאונים ז"ל שלא שמע דבריהם וכשנאמר לו פסק הגאונים ישרו בעיניו טועה בדבר משנה הוא. ולא מבעיא טועה בפיסקי הגאונים אלא אפילו חכמים שבכל דור ודור שאחריהם לאו קטלי קני באגמא הן ואם פסק הדין שלא כדבריהם וכששמע דבריהם ישרו בעיניו והודה שטעה טועה בדבר משנה הוא וחוזר. אבל אם לא ישרו בעיניו דבריהם ומביא ראיות לדבריו המקובלים לאנשי דורו. יפתח בדורו כשמואל בדורו. אין לך אלא שופט אשר יהיה בימים ההם.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קעד

והמצוה הקע"ד היא שצונו לשמוע לבית דין הגדול ולעשות כל מה שיצוו בו מאיסור והיתר. ואין הבדל בזה בין הדבר שיסברוהו או הדבר שיוציאוהו בהקש מן ההקשים שהתורה נדרשת בהן או הדבר שיסכימו עליו שהוא סוד התורה או לפי ענין מן הענינים שיהיה דעתם שהוא ישר ושבח חזוק לתורה. הכל אנו חייבים לשמוע אותו

ולעשותו ולעמוד על פיהם לא נעבור ממנו. והוא אמרו יתעלה (ר"פ שופטי') על פי התורה אשר יורוך. ולשון ספרי ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה זו מצות עשה. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בסוף סנהדרין (פו ב - פט א):

רמב"ן פרשת שופטים (יז, יא)

והצורך במצוה הזאת גדול מאד, כי התורה נתנה לנו בכתב, וידוע הוא שלא ישתנו הדעות בכל הדברים הנולדים, והנה ירבו המחלוקות ותעשה התורה כמה תורות. וחתך לנו הכתוב הדין, שנשמע לבית דין הגדול העומד לפני השם במקום אשר יבחר בכל מה שיאמרו לנו בפירוש התורה, בין שקבלו פירושו עד מפי עד ומשה מפי הגבורה, או שיאמרו כן לפי משמעות המקרא או כוונתה, כי על הדעת שלהם הוא נותן (ס"א לנו) להם התורה, אפילו יהיה בעיניך כמחליף הימין בשמאל, וכל שכן שיש לך לחשוב שהם אומרים על ימין שהוא ימין, כי רוח השם על משרתי מקדשו ולא יעזוב את חסידיו, לעולם נשמרו מן הטעות ומן המכשול. ולשון ספרי (שופטים קנד) אפילו מראין בעיניך על הימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין שמע להם:

ספר מנחת חינוך - מצוה תצה - תצו - אות ג

והנה מלשון הרמב"ם שהתחיל וז"ל, בית דין הגדול שבירושלים וכו' כל שאינו עושה וכו' אחד דברים שלמדו מפי השמועה וכו', ועיין בכל הפרק, נראה דוקא בבית דין הגדול שבירושלים עוברים בעשה ובלא תעשה, וגם דין זה דזקן ממרא הוא דוקא בבית דין זה כאשר יבואר בסמוך [אות ו'] בס"ד, ועל זה קאי הלאו דלא תסור, אבל לאחר שבטל בית דין הגדול מלשכת הגזית, בבית דין בכל דור אם עוברים על דבריהם, אפשר אינו עובר בעשה ולא תעשה, וכן הוא לשון הכתוב וקמת ועלית וגו' היינו לבית דין הגדול, ועשית על פי הדבר וגו' מן המקום ההוא לא תסור וגו' דמיירי הכל בבית דין הגדול, אבל בחכמי כל דור ודור מנין לנו. אך הרב המחבר כתב כאן, ובכלל המצוה ג"כ לשמוע ולעשות בכל זמן כמצות השופט החכם הגדול וכו' ועובר על זה ואינו שומע לעצת הגדולים שבדורו וכו', ומנין לו זה, ושאני בית דין הגדול אשר כבוד השי"ת חופף עליהם כל היום ועליהם הבטיחה התורה וכו'. אך דנראה זה ג"כ מדברי הרמב"ם בספר המצוות ובהקדמה לספר יד החזקה וברמב"ן, ובודאי מצאו באיזה מקום.

שו"ת הרשב"א החדשות (מכתב יד) סימן שסז

והוא שאמר שמשמעות הדברים ילך אחר החכמים שיהיו בכל זמן מהזמנים במקום הפלוני שמחברת החכמים מתקבצות לשם לשקוד תמיד על הדת ועל פירושה עם סיוע השי"ת שמאיר עיניהם ושכינתו עומדת ביניהם, או שיאמר שנלך אחר רוב המסכימים על דעת א', והוא אמרו בתורה כי יפלא ממך דבר בין דם לדם בין דין לדין בין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכן שמו שם, והכונה לומר אחר שהוא משכן שמו שם בטוחים הם ממכשול הדעות המופסדות ושיעמדו שם על האמת, וצוה הוא ית' שינהג על פי הבאור שיבארו הם כאלו קבלו הם מסיני לפי שאי אפשר בלתי זה, עד שתצטרך לחייב מיתה על ממרה,

והוא אמרו ועשית על פי התורה אשר יורוך ואשר יגידו לך מן המקום וגו' לא תסור ימין ושמאל וגו' ואמר והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל הכהן וגו' ומת האיש ההוא, לפי מה שביארו הם מצוה ממצות התורה ואפילו אמרו בפירושם על ימין שהוא שמאל. ועוד אמרה תורה אחרי רבים להטות וכו'.

קובץ אגרות חזון איש חלק ג סי' צב

השיטה לעשות את התורה לחלקים שנים, הוראה באיסור והיתר חלק אחד, והוראה בשוק החיים חלק שני, להיות נכנעים להוראות חכמי הדור בחלק הראשון, ולהשאיר לחופש החירת בחלק השני, היא השיטה הישנה של המינים בירידת היהדות באשכנז, אשר הדיחו את עם ישראל עד שיתערב בגוים ולא ישאר לפליטה.

--- הפלאה בין הוראת איסור והיתר להוראת הגדרים והגזירות, הפלאה זו היא גילוי פנים בתורה, ומבזה תלמידי חכמים, ונמנים בין אלו שאין להם חלק לעוה"ב ונפסלין לעדות-----

אגרות קודש- בעל התניא סימן כד

אהובי אחיי ורעיי מאהבה מסותרת תוכחת מגולה לכו נא ונוכחה זכרו ימות עולם בינו שנות דור ודור ההיתה כזאת מימות עולם ואיה איפוא מצאתם מנהג זה באחד מכל ספרי חכמי ישראל הראשונים והאחרונים להיות מנהג ותיקון לשאול בעצה גשמיות כדת מה לעשות בעניני העולם הגשמי אף לגדולי חכמי ישראל הראשונים כתנאים ואמוראים אשר כל רו לא אנם להו ונהירין להון שבילין דרקיע כ"א לנביאים ממש אשר היו לפנים בישראל כשמואל הרואה אשר הלך אליו שאול לדרוש ה' על דבר האתונות שנאבדו לאביו כי באמת כל עניני אדם לבד מדברי תורה וי"ש אינם מושגים רק בנבואה ולא לחכמים לחם כמארז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת

אור אלחנן חלק ב עמוד פ

אור אלחנן

ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא

שמא ישאל השואל: מה זיקה יש בין **דעת תורה** לענינים מדיניים, תעשייתיים, ונושאים סוציאליים?

„שאלה זו“, קובע רבי אלחנן בהמשך דבריו, „לא באה כי-אם מחסרון ידיעה“.

„החפץ חיים זצוק“ל היה אומר משמו של רבי איטש'לה מוואלוז'ין זצוק“ל: „אין שום שאלה בעולם שאין למצוא בתורתנו הקדושה תשובה עליה. סוחר שהשיאוהו עצה בעניני משא-ומתן ואינו יודע לכלכל את מסחרו – העצה בשבילו, מה לעשות, כתובה בתורה! צריך רק לעינים מאירות בכדי לראות היכן זה כתוב“.

„כל זה בנוגע לבעיה של הפרט, איש יחיד, לא בכל מקרה קל לגלות איך מרומו ענינו בתורה. אולם בנוגע לענינים הנוגעים לכלל ישראל, לא קשה ביותר למצוא, יש מאמרים לאין-ספור בענין תכסיסים ומדיניות הגלות של עם ישראל. צריך רק מעט רצון לחפש אחריהם“.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף יב עמוד א

אמר רבי אבדימי דמן חיפה: מיום שחרב בית המקדש, ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים. אטו חכם לאו נביא הוא? הכי קאמר: אף על פי שניטלה מן הנביאים, מן החכמים לא ניטלה. אמר אמימר: וחכם עדיף מנביא, שנאמר: ונביא לבב חכמה.

חורבן הרוחניות

כעין שאלה זו מצאנו בדברי הרמח"ל זצ"ל (באגרות רמח"ל אגרת נ'): "כאשר אנו יודעים שכל מה שהקב"ה עושה לישראל הכל הוא להטיב להם. ואיך נצייר בדעתנו שיהיה טוב לישראל מה שאין מניחים אותם אומות העולם ללמוד תורה? כגון במקומות שאסרה החקירה (האינקוויזיציה) את הש"ס וכו'. וכתב שם, שזה בא לתקן חטא מחשבת עבודה זרה, שנאמר על זה: "למען תפוס את בית ישראל בלבם" (יחזקאל י"ד, ה'). חז"ל למדו (קדושין מ'). מהפסוק הזה שמחשבת עבודה זרה נחשבת כמעשה. והטעם — כיון שאמונה היא מצוה שבלב, ועבודה זרה ואפיקורסות עבירות שבלב הן משום כך מחשבת עבודה זרה כשלעצמה נחשבת עבירה. וצריכה תיקון.

ביאור דברי הרמח"ל הוא: מכיון שחטא מחשבת עבודה זרה הוא חטא פנימי, שהרי עצם המחשבה נחשבת לחטא, אף התיקון צריך להיות — מדה כנגד מדה — תיקון פנימי, בלי סיוע מבחוץ כלל, ואף בניגוד לחורבן הרוחניות שמבחוץ. ונסביר את הענין: יש שאדם נמצא בסביבה רוחנית טובה, שכולם דבקים ועוסקים ברוחניות, ומחשיבים את עניני הרוחניות ואת עוסקיה. כשאז נמשך האדם אחרי הרוחניות, יכול להיות שכל השכלותיו ומעשיו הרוחניים חיצוניים הם, כי נובעים מסבה חיצונית — שנגרר אחרי סביבתו. ואינם נובעים מפנים לבבו; ויתכן שמחשבותיו הן בסתירה עם מעשיו. יכול הוא אמנם במשך הזמן להתעלות שמעשיו יהיו פנימיים, אבל לזה צריך עמל ועבודה רבה. אבל כשאדם נמצא במצב שהרוחניות בשפל המדרגה ר"ל — שאסרו למוד התורה, ושולטים בה איובים, וכל הסביבה היא נוגדת לרוחניות, אם גם אז מתעלה להתדבק ברוחניות — באמונה בהש"ת ובתורתו, אז בודאי עבודתו פנימית היא להש"ת. על ידי עבודה פנימית זו יכופרו החטאים שבפנימיות.

מיתת הצדיקים

ענין זה של סילוק הרוחניות כעונש, אנו מוצאים בדברי הנביא, ומבואר בחז"ל: "יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני, ולבו רחק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה. לכן הנני יוסיף להפליא וגו' ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר" (ישעיהו כ"ט, י"ד). ואמרו ז"ל (איכה רבתי א', ל"ט):

"מצינו שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה יותר ממאה תוכחות חסר שטים, ומחורבן בית המקדש. בתוכחות כתוב והפלא וכו' "

ובחורבן... פלאים, אבל בסילוקן של צדיקים כתוב יוסיף להפליא... הפלא ופלא. וכל כך למה? ואבדה חכמת חכמיו" וגו'.

סילוקן של צדיקים הוא העונש על שבשפתיו כבדוני — שמקיים תורה ומצוות שלא לשמה, מהשפה ולחוץ, עושה מחמת מגמות חיצוניות שונות. או מחמת הרגל גרידא — מלומדה, ואינו מכוון לבו לשמים לעשות לשמה, מתוך פנימיות. וצריך להבין, הרי אמרו חז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ומדוע יענשו? ומדוע העונש חמור מצ"ח קללות וחורבן בית המקדש? ואיזו תועלת בזה, הרי כשיסתלקו הצדיקים יגדל החושך בדור, ואיך יתקן החסרון של עבודה שלא לשמה?

הסבר הדברים הוא, שאם אין האדם מנצל את המשפיעים הגדולים לקנות בתוך עצמו ערכים פנימיים של תורה, ויראת שמים, אלא אפילו היראה אצלו רק בגדר מצות אנשים מלומדה, אז צריך לקחת ממנו את רבותיו הגדולים. הרי רבותיו אינם יכולים לנסך לתוכו רוחניות פנימית, אלא הם עבורו רק כלים לרוחניות, שאם מנצל את האפשרות ללמוד ולשאוף מהם, יוכל לקנות על ידם את הפנימיות. הרב המלמד את התלמיד נותן לו בזה את האמצעים לגלות את פנימיות עצמו. אחרי שהרב מסר לו את ה"יודעת היום" — עבודת התלמיד היא לבא אל ה"הושבת אל לבבך" — להכניס את הדברים אל תוך לבו ולהפכם לנכס פנימי. אמנם אם התלמיד מסתפק בזה שאכן יש לו רב גדול, ושהוא נמצא במקום תורה, ומזניח בזה את העבודה העצמית הפנימית, וכל תורתו ועבודתו נשארות חיצוניות ושטחיות — אז אין עצה אחרת מאשר, "ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר". ההשגחה העליונה גוזרת לעשות את הנתוח המסוכן של סילוק הצדיקים, כמו שצריך לפעמים לעשות לחולה ניתוח מסוכן, כיון שרק הוא נותן סיכויים להצלת חייו. אז יש תקוה, שכאשר צריך האדם לעמול בכחות עצמיים להגיע אל הפנימיות, יהא לבו קרוב אליו ית' באמת, והיראה תהיה טהורה, ולא מלומדת מחמת הרגל חיצוני גרידא.

וכן הוא ענין שריפת ספרי תורה והש"ס, גזירת איסור למוד התורה, עקירת וחורבן מקומות של קדושה וטהרה, תורה ויראה, שאם כי ירידה גדולה נגרמת ברוחניות הדור על ידי זה, אמנם אותם השריפים אשר ה' קורא, אשר זוכים לשאת לבם לשמים ולהתחזק בתוך החושך הגדול והנורא, אף שכל הסביבה של תורה וקדושה מתמוטטת ונחרבת, והנסיך גדול ונורא — לא להגרר אחר הסתת היצר אשר מקטרג להרהר אחרי מדותיו ח"ו (כדברי הגה"ק ר' אלחנן וסרמן זצוק"ל הי"ד, בשעה שהובילוהו ואת בני חברתו לקידוש השם אמר להזהר מלפגום במחשבה את הקרבן עבור כלל ישראל), אלא להתגבר באמונה בהשגחתו ובהנהגתו ית' — הרי זו

שיחות מוסר מאמר מ עמוד קסט

בכל דור ודור חייב אדם לשמש את התלמידי חכמים שבדורו ולקבל עליו רב, ואל יאמר לנפשו, אילו היו רבותינו שמדורות עברו חיים עמנו כיום הזה, הייתי הולך אצלם בלב שלם, אבל בדור זה, דור יתום, אל מי אפנה ומי יורה לי דעה. חס מלומר כן, שהרי הכתוב מכחישו דכתיב: "ובאת אל וגו' ואל השופט אשר יהיה בימים ההם" (דברים יז ט), ובספרי הובא ברש"י שם: "אפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו, אתה צריך לשמוע לו, אין לך אלא שופט שבימך".

ואמרינן (ר"ה כה א): "ת"ר, למה לא נתפרשו שמותיהם של שבעים זקנים, שלא יאמר אדם, פלוני כמשה ואהרן? פלוני כנדב ואביהוא? פלוני כאלדד ומידד? ופירש"י: "שלא יאמר אדם על בית דין שבימיו, וכי פלוני ופלוני כמשה ואהרן שאשמע להם?"

עוד אמרו (שם ע"ב): "שקל הכתוב ג' קלי עולם כג' חמורי עולם, לומר לך ירובעל בדורו כמשה בדורו וכו', יפתח בדורו כשמואל בדורו".

ואין הכוונה בזה שצריך להשמע לגדולי דורו בלית ברירה מכיון שגדולי הדורות הקודמים כבר אינם, אלא נראה מדברי חז"ל שאת כל ההשפעה יכול אדם לקבל אך ורק מרבותיו שלו, מגדולי דורו דוקא. וכמו שאמרו בגמ' ר"ה (שם): "אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו, ואומר (קהלת ז י), אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה" ופירשו התוס' שם: "שהימים הראשונים היו טובים מאלה, ולכך יש לשמוע לראשונים יותר מהאחרונים, אל תאמר כך, דאין לך אלא שופט שהיה בימיו". כלומר "אין לך" - בשבילך אין שופט מלבד השופט שבימך. וזהו שאמרו (קהלת רבה פ"א ד ד) עה"פ דור הולך ודור בא (קהלת א ד): "אל תאמר אילו היה ר' עקיבא קיים, הייתי יושב ושונה לפניו", כי לכל דור ניתנו המנהיגים והמשפיעים הראויים לדורם.

והדברים מתפרשים להדיא מדברי חז"ל (קה"ר שם): "כתוב, ויהודע הנגיד לאהרן (זה"י יב כח), וכי יהודע היה נגיד לאהרן? אלא אילו היה אהרן קיים בדורו של יהודע, יהודע היה גדול ממנו בשעתו וכו', ללמדך שאילו היו אהרן ובניו קיימים, צדוק היה גדול מהם בשעתו". והנה ברור שאהרן גדול היה מיהודע ומצדוק, אלא שלדורו יהודע הוא הנגיד ואפילו היה אהרן חי, בזמנו של יהודע נצרכה מנהיגותו של יהודע דוקא, וכן בצדוק.

במעשה דחוני המעגל (תענית כג א) לאחר שישן שבעים שנה, "אזל לביתה אמר אנא חוני המעגל, לא הימנוהו, אזל לביהמ"ד שמעינהו לרבנן דקאמרי נהירן שמעתתן כבשני חוני המעגל, דכי הוי עייל לבי מדרשא, כל קושיא דהוו להו לרבנן הוה מפרק להו. אמר להו אנא ניהו, לא הימנוהו, חלש דעתיה, בעי רחמי ומית". והנה לכאורה הרי היה יכול חוני המעגל לתרץ להם את קושיותיהם כדרך שהיה עושה לפנים, והיו נוכחים לדעת כי הוא חוני המעגל, [עיינן מהרש"א שם].
ונראה עפ"י מה שנתבאר, כי מאחר שכעת אין הוא ה"שופט שבימיהם", לא היו תירוציו מועילים להם, וכשניעור לאחר שבעים שנה, הרי זה כמו אהרן בימי יהודע שאין אהרן הנגיד אלא יהודע, ואעפ"י שאת תורתו של חוני הם לומדים, אבל אין הם יכולים ללמדה אלא מרבים שלהם, וחוני עצמו אינו נגיד ולא מנהיג.

Dovid Lichtenstein: The message of the Meraglim

ספר חדושי אגדות מהר"ל מסכת סוטה דף ל"ד עמוד ב

ויש לך להבין כי ראוי שלא יבואו לארץ יוצאי מצרים שהיו יותר מבני עשרים, ודבר זה מפני כי היו רחוקים מן הארץ והיה הארץ נגדם, מפני כי הארץ יש לה ברכה טבעית, ויוצאי מצרים הכל היה שלא בטבע כי אם על ידי נסים, ומי שכל ענינו על ידי נסים וכל הנהגתו על ידי נסים מתנגד אל הטבע, ולכך היו יוצאי מצרים מוציאים דבה על הארץ, שאין הנהגת יוצאי מצרים כמו הנהגת באי הארץ מטעם אשר אמרנו, ולא היה רק יהושע בן נון מן אפרים וכלב בן יפונה הם חבבו הארץ, כי יוסף חבב הארץ ואפרים הוא עיקר זרעו, ודבר זה ענין מופלג מאד. וכן יהודה מפני שהוא קדוש הש"י זכה אל הארץ הקדושה, מכ"ש כל שבט ליום קדושים היו זכו לארץ. וכל הדברים האלו מופלגים ועמוקים מאד מאד. ולכך היו מוציאים המרגלים דבה על הארץ, שהיו מוכנים להתנגד לארץ לגמרי, כי ההנהגה שהיו מתנהגים דור המדבר אינו כמו הנהגה שהיו מתנהגים באי הארץ. ודי בזה למבינים.

רמב"ם פירוש המשניות - מסכת תענית פרק ד משנה ז

ובחרו יום חמשה עשר באב, לפי שבו נסתלקה המגיפה ממתני מדבר בשנת הארבעים, כי המות היתה הרבה בכל ט' באב, ובשנה האחרונה נסתלקה והמתינו עד חצי החודש ואז בטחו בנפשם והאמינו בעצמם והרגישו בו רצון הבורא והשבת אפו וסילוק חמתו מהם, ולפיכך עשו אותו משם והלאה יום משתה וששון

בעזה"י, ולזאת נאמרו ב' פעמים ומצא להם בצאן ובקר ובדגים, והשיב לו
 השם יתברך שיתן עופות שטעונים שחיטה ומותרים במדבר:

אחי"ת 1234567 | אוצר החכמה

חנני השם יתברך פירוש ה' תקצר כו', פשוט על פי פירוש רש"י
 שלעולם גם בשעת חטא עמו ישראל שומר הקדוש ברוך הוא
 אותנו שחם וחלילה לא נחטא באופן שלא יהיה אפשר לתקן, ובבחינה זו
 נקרא השם יתברך אם לישראל שמשגחת על בניה גם בעת קילקולם כמו
 שכתוב בן כסיל כו' אמו, והוא גלות השכינה ששוכן אתם בתוך טומאותם
 ואינו מניחן ליפול חם וחלילה שלא יהיה אפשר לקום, וזה הסמך שסומך
 ה' לנופלים שיהיה זוקף אחר כך לכפופים, היינו שיהיה מידי למסרך כדבר
 המתגלגל שלא יהיה ריסוק אברים:

פרשת שלח

שלח לך כו'. פירש רש"י לדעתך כו' אם תרצה שלח. קשה דכל מקום
 שאמור לשון כזה הוא מצוה, ובזוהר הקדוש פירש לך להנאתך,
 אם יוכל לכנוס כו', ופירש אם יש כו' עץ אילנא דחיי ותמן לא הווי אלא
 הגן עדן דארעא כו', ואינו מוכן וגוף הענין פלא למה שליחות המרגלים,
 וגם אחר כך ליעזר שלח, וכן יהושע, וגם יסתער לב אדם, אנשים כאלו
 אשר העיד השם יתברך עליהם שהם צדיקים וראשי בני ישראל, ואשר
 דיבר השם יתברך עמהם פנים בפנים איך ובמה נכשלו, ובזוהר הקדוש
 פירש דבמדברא זכין למהוי ראשין ובארץ ישראל כו', עיין שם, ועדיין יפלא
 שבשביל כבוד חם וחלילה קשה לומר זה על קדושים כאלו, וגם מה עצה
 היה וגם הלא נראה שהוצרך משה להתפלל על יהושע מעצת מרגלים,
 וכלב להשתטח על קברי אבות שינצל והלא הבחירה ביד אדם, מזה נראה

בעליל שהיה דבר גדול וקשה לנמות לטוב, ובכתוב וילכו ויבואו מקיש הליכה לכיאה שגם הליכתם בעצה רעה, והלא רגע קודם העידה תורה שהיו צדיקים, ופירש מהר"ל בגור אריה, שעל ידי מיעוט האמונה שבקהל שאמרו נשלחה כו' ונעשה שלוחם כמותם, זה גרם להם שמיד נהפכו כשקבלו השליחות עיין שם, ויפלא אם כן מה פשעם, אולם יוכן על פי המדרש הכנסת עצמך לזירא או ניצוח או נוצח עיין שם, כי באמת אותם שהם ראשי בני ישראל או שהם יכולים בנטיותם לטוב להטות לב כל ישראל לטוב, וכמו שכתב הרמב"ם על מלכי בני ישראל על הסרת לבו הקפידה תורה שלבו לב כל ישראל עיין שם, או להיפך באם אינו חזק באמונתו ואינו פועל להטות לבם, הם מטים לבו לדרכם ומפילים אותו ממדרגתו, וזהו שכתוב בפרשת בהעלתך מאין לי בשר כו' לא אוכל כו' לשאת כו', כמו שאיתא בווהר הקדוש כשהיו תלויים כולם בו היה פגם שלהם גדול מאד שהיה נוגע חס וחלילה גם לו, ולכך אמר ואל אראה כו' ולזאת ציוה השם יתברך אספה כו' שבעים איש כו' עיין שם. וכן בר' אלעזר בן ערך אמשך בתרייהו וקרא בספרא החרש היה לבם, שמזה בא לו שלא היה יכול לפעול אצלם, וממילא אמשך בתרייהו. והנה אם היה משה רבינו עליו השלום ודור המדבר באי הארץ בודאי שהיה מתוקן העולם כמו שיהיה לעתיד בלע כו' ורוח כו' אעביר כו', שהרי על גזירה זו אמר הכתוב וישא ידו כו' ולזרותם בארצות, שלולי כן לא היה גלות כלל ואם כן היה תיקון הגמור, אם כן אינו חידוש שכמו שאדם הראשון יצור כפיו של הקדוש ברוך הוא נתעצם סטרא אחרא להחטיאו לאשר היה העת להעבירו לגמרי, וכן בשעת נתינת הלוחות למשה שגם כן היה העת חירות כו' כן ממש בשליחות זה שאלו הצליחו היה התיקון הכולל להעביר כו', ואין חידוש שנתעצמו סטרא אחרא נגדם בכל היכולת להחטיאן עבור

חיותן, והנה ענין דור המדבר היו הנסים והנפלאות נגלים שלא היה באפשרי להכחיש עין בעין כו' וענך כו', וזה נקרא שמש שהאור זורח בתוקף עצום, אולם עיקר המכוון של הבריאה כמו שהוא עולם הזה שטמור ונעלם כבוד השם יתברך, ואף על פי כן החזק והאמונה מאירה בלב ישראל כאלו היה נגלה, וזה נקרא לילה וירח, שעל שם מדת מלכותו יתברך שמו שאחר כל הסתרות וצמצומים מאיר כיתרון האור כו', וזהו שאמר בירושלמי אמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי העולמים וזרע עיין שם, לכאורה אדרבה, אולם הפירוש כנ"ל שעושה פעולת הטבע לזרוע ואף על פי כן איננו נופל כלל מאמונתו זה נקרא אמונה, שמאמין בחי העולמים שעולם נקרא על שם העלם אלקותו יתברך שמו, וזה ההעלם הוא קיומו שאינו בטל במציאות אם היה הקדוש ברוך הוא מסלק ההסתר והעלם הזה לא היה שום דבר, ועל כן נקרא חי עולמים שהוא החיות של כל ההעלם כל עולם ועולם כמו שעלה ברצונו יתברך שמו שהעלם שלו יהיה כך ובוה האופן הן העולם הזה הן העולם הבא הן גן עדן וכהאי גוונא, וזה מלכותך מלכות כל עולמים כו' וזה ענין ארץ ישראל שהיה תחת יד כנען, ובני ישראל יבררו וילבנו, גם שיתנהגו על פי טבע כי תבואו ונטעתם כו' כמו שאיתא במדרש שם שלא כמו שהיה במדבר רק ליטע ולזרוע, והוא כנ"ל שיעשו פעולות שעל פי טבע ואף על פי כן תהיה האמונה חזקה ומאירה בלב, כי השם יתברך ברא הטבע באופן זה והוא פלא עוד יותר מהניסים איך כל דבר גדול וקטון צבא השמים וצבא הארץ, כל מין ומין בעל חיים ודומם צומח חי מדבר, יש לו אופן והנהגה מיוחדת, וסדר שסידר לו השם יתברך וכשמתנהגים כן ניתקן גם עולם העשיה כראוי, אולם מסוכן הדרך שלא יפלו מהאמונה וצריך התחזקות גדול ונסיונות, כי כל הסטרא אחרא מתנגד להקדושה הוא למנוע תיקון העולם

העשיה, וזה עצמו ענין טעם שילוח מרגלים שיהיה בדרך פשוט כמנהג עולם על פי טבע, ואף על פי כן תהיה מאירה בלבם האמונה כנ"ל, ודור דיעה שדיבר ה' עמהם פנים בפנים ודבקים בשם הויה ברוך הוא כשיבואו לארץ יהיה יחוד הויה ואדני, וב' עולמות אתכסיא כו' ואתגליא כראוי, ויעשה תיקון הכולל כראוי, לזאת הוצרכו מרגלים אלו להיות צדיקים היותר גדולים וראשי בני ישראל, וילכו באופן שהוא בחינת רגלים דרגא התחתונה ויאיר בהם בחינת ראש, וזה שאמרו בני ישראל נשלחה כו' לפנינו ויחפרו כו', כמו באר חפרוה כו', שבהליכתם בקדושה יקדשו הארץ ויחפרו לפתוח המבוע באר מים חיים שיש בארץ, שיהיה מים נובעים כראוי, שכל טיפה כו' טפיים עולים כנגדו, ועל ידי מיין דיכרין שלהם וחיזוק אמונתם גם שיעשו פעולת הטבע לרגל את הארץ בזה יפעלו שיהיה מאיר קדושת הארץ, שהגם שיבואו לשם פשוטי בני ישראל ימצאו מים חיים כנ"ל, וכמו שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם כו' התהלך בארץ כו' שתהיה נוחה לכבוש לבניו ומיד שהלכו נפלו ממדרגתם מלהיות ראשים, ונעשים בחינת רגלים והיה גסיון, וזה שכתב זוהר הקדוש הכא זכינו למהוי ראשין והתם לא נזכה למהוי ראשין שנפלו מבחינה זו ולא יוכלו ליחד ולחבר ולתקן בחינת ארץ ישראל שנעשו פשוטי בני אדם והיה אצלם פשוט, אם הם נפלו מאמונתם הבהיר כל שכן בני ישראל שיבואו לשם, שלא יתקיימו במדרגתם כראוי, ואחר כך כשבאו לשם כתיב ונהי בעינינו כחגבים וזה היה מה שאמרו שנפלו מחיזוק אמונה, והיו בעיני עצמם כחגבים, וראו את הנפילים כו' שנפלו מלאכי השרת מקדושתם, ואפשר גרם זה מה שאמרו בני ישראל בשנאת ה' אותנו כו', ואלו היו עומדים בגסיון ומתחזקים באמונה אף בחושך, מאחר שהקדוש ברוך הוא ציוה לבא שמה יהיה איך שיהיה אף לירש גיהנם, היו מאירין לכל ישראל. וזה שאמרו יהושע וכלב

אם חפץ כו' אך בה' אל תמרודו, וזה שאמר להם משה רבינו וראיתם היש בה עץ, היינו עץ החיים כמו שאיתא בזוהר הקדוש, היינו אם יפעלו בקדושתם שתתקדש ארץ ישראל בקדושת גן עדן ויהיה שם עץ החיים נטוע, לא יצטרכו לנסיונות וגם הוא יבא שמה, ואם אין והתחזקתם צריך חיזוק שיהיה על ידי נסיונות, ועיקר החסרון היה שהיו חסירין חיזוק אצל עצמן שגם שיושבין בחושך ה' אוד להם, וזה שאמר תרגום יהונתן כד חמא ענוותנותיה דיהושע ברכיה יה יושיעך, היינו שנקרא הושע שתמיד בחינת תפלה שיושיע ה' קרא לנהורא חיוורא כו' אל דמי לך כו' לא ימיש כו' והיה עלול כאן חס וחלילה, והיה צריך כאן עזות דקדושה שיהיה לכו בטוח בה' שוודאי יושיע, לא דרך בקשה, וזה שאמר יהושע כנ"ל:

ולקחתם מפרי כו'. אם היה כראוי היה זה כהבאת ביכורים שהוא הראשית מפרי הארץ שבאו ליד ישראל שיתקדש שמו יתברך ויתהלל קודש הילולים על פרי הארץ, והיה תלוי בראות עיניהם, לתקן חטא חוה ויצמח כו' נחמד למראה, ולמאכל טוב ועץ החיים ועץ הדעת והיא ראתה טוב למאכל ותאווה לעינים, ונחמד להשכיל. ובוודאי היה עיקר השינוי תאווה לעינים וחמדה להשכיל, וזה עירוב טוב ורע. ועל זה הראיה ותקח מפרי כו', ותפקחנה כו' בהבלים דהאי עלמא, והמרגלים היו מתקנים (בראות) בראייתם, וזה שכתוב הטובה היא אם רעה היינו בירור, לא תערובות טוב ורע, וגם אם רעה, יראו הטובה, כמו שבאמת כן, וכן אם רזה, יראו השמינה היא שכן האמת שיכניסו עין טובה בארץ, כוס של ברכה צריך ליתן עיניו בו, ודוד עליו השלום נקרא טוב ראי, יראיך יראוני וישמחו, וטוב עין יבורך יברך, וכשהיו מתחזקים באמונה והיו רואים ארץ הקודש בעין טובה היו מבינים כי מה שהיו מתים הגדולים היה לטובה שיהיו טרודים כו', וכן הכל אף מה שנפלו ממדרגתם הוא נסיון לטובה,

Kentucky Clerk Still in Contempt of Gay Marriage Order: Plaintiffs

September 22, 2015

Reporting by Steve Bittenbender; Writing by David Bailey; Editing by Miral Fahmy

A county clerk from Kentucky who went to jail rather than issue marriage licenses to gay couples made material changes to the forms upon her return and is not in compliance with a federal court order, lawyers for couples suing her said on Monday.

Rowan County Clerk Kim Davis should be ordered to allow the licenses to be issued under the earlier format or the clerk's office should be put in receivership and fines imposed, the attorneys from the American Civil Liberties Union of Kentucky said in a federal court filing.

The issuance of marriage licenses to same-sex couples in Kentucky and other states has become the latest focal point in a long-running debate over gay marriage in the United States.

Davis, 50, has said her beliefs as an Apostolic Christian prevent her from issuing marriage licenses to same-sex couples. U.S. District Judge David Bunning ordered her jailed for failing to issue licenses in line with a Supreme Court ruling in June that made gay marriage legal across the United States.

Davis, who was jailed five days, was released on the condition that she not interfere directly or indirectly with the issuance of marriage licenses. She returned to work on Sept. 14.

Mat Staver, an attorney for Davis, said on Monday she has made a good faith effort to comply with Bunning's order.

"The ACLU's motion to again hold Kim Davis in contempt reveals that their interest is not the license but rather a marriage license bearing the name of Kim Davis. They want her scalp to hang on the wall as a trophy," Staver said.

Kim Davis addresses the media just before the doors are opened to the Rowan County Clerk's Office in Morehead, Kentucky, September 14, 2015. REUTERS/Chris Tilley

On Friday, the lawyer for Deputy Clerk Brian Mason, who has been issuing licenses since Davis was jailed, told the court Davis confiscated the licenses upon her return and gave him a document that removed references to Rowan County and Davis' office and required him to list his title as a notary public.

The changes run afoul of Bunning's order, the filing by the lawyers for the plaintiffs said. At the minimum, she has created considerable uncertainty for marriage applicants about their licenses and subsequent marriages, the filing said.

Bunning should direct that licenses be issued under the former format and the office reissue the licenses issued in the past week that could be open to legal challenges, it said.

While Davis has said she does not believe the licenses issued are valid, their legality has not been challenged in court. Bunning has said licenses issued while Davis was jailed are valid and the governor has said he had no problem with altered licenses, if the judge considered them valid.

Copyright © reuters.com

What if Kim Davis Were an Orthodox Jew? Issuing Marriage Licenses to Same-Sex Couples

In September 2015, a county clerk in Kentucky named Kim Davis earned international renown when she was imprisoned for refusing to issue marriage certificates to engaged homosexual and lesbian couples. After spending five days in jail, Ms. Davis was released, and she returned to work when an arrangement was made such that all marriage licenses issued by her office would not bear her name or official authorization.

Explaining her position, Ms. Davis said that even a license that she did not directly issue, but which bears her name, effectively “authorizes marriage that conflicts with God’s definition of marriage as a union between one man and one woman [and] violates my deeply-held religious convictions and conscience. For me, this would be an act of disobedience to my God... Whether I personally issue the license or whether one of my deputies issues it, the result is the same. The license is issued under the authority of Kim Davis, County Clerk of Rowan County.”

In the wake of the U.S. Supreme Court’s decision (*Obergefell v. Hodges*) on June 26, 2015, holding that the right to legal marriage cannot be denied to same-sex couples, and as opposition to homosexuality becomes increasingly taboo, many have expressed concern that the rights of those opposing same-sex marriage, including Orthodox Jews, may be threatened. The story of Kim Davis could, potentially, portend similar problems for Jews refusing to participate in activities that tacitly affirm the legitimacy of a homosexual union. In fact, already several months before the Supreme Court’s landmark decision, the owners of a small bakery near Portland, Oregon, were fined \$135,000 for refusing to prepare a wedding cake for a same-sex wedding.

These incidents underscore the urgent need for *poskim* to determine whether, and to what extent, it would be permissible for a Jew to take part in a same-sex couple’s marriage, including registration, wedding arrangements, and so on.

Unlike the vast majority of Torah laws, homosexuality is forbidden even for gentiles, and taking part in a process that lends official approval to such

relationships could therefore potentially violate several halachic prohibitions related to abetting or sanctioning sinful behavior. Specifically, we must consider the possible violation of three prohibitions:

1. לפני עור לא תתן מכשול — “placing a stumbling block before a blind man” (*Vayikra* 19:14), which refers to causing people to sin.
2. מסייע לדבר עבירה — lending assistance to help facilitate a sin. Even in situations in which לפני עור does not apply, because the sinner can commit the offense independently without any assistance, one is nevertheless forbidden to assist him in committing the prohibited act.
3. חנופה לרשעים — “flattering” the wicked in a manner that suggests approval of their wrongdoing.

Officiating at Weddings of Non-Observant Couples

We might compare this question to one that has already been addressed by several halachic authorities, as to whether a rabbi may serve as מסדר קידושין at the wedding of a non-observant couple who clearly have no intention of obeying the laws of family purity, but who would not live together without getting married. Would the rabbi's participation in such a wedding be forbidden on the grounds that it facilitates sinful behavior?

Rav Mordechai Yaakov Breisch addressed this question in *Chelkas Yaakov* (E.H. 75), and ruled that a rabbi may officiate at such a wedding. He notes that since the couple in any event will get married, whether or not the rabbi officiates, this is comparable to a case of handing someone forbidden food to eat when he could have accessed it through other means (חד עיברא דנהרא).

Rav Breisch at first questions this viewpoint, in light of the fact that if the rabbi were to refuse to officiate, the couple would find a different rabbi to officiate, and that rabbi would be in violation of לפני עור. The *Mishneh Le-Melech* (*Hilchos Malveh Ve-Loveh* 4, cited in *Pischei Teshuva*, Y.D. 160) advances the theory that one transgresses לפני עור by facilitating a sin even if the individual could commit the offense without his assistance, if the individual needs someone else's assistance. In other words, even if several people could potentially abet the sinner, and thus no single individual is indispensable to the act, nevertheless, whichever one of them facilitates the sin transgresses לפני עור. The context of the *Mishneh Le-Melech's* discussion is the case of a money lender who lends on interest. The *Mishneh Le-Melech* asserts that the borrower transgresses לפני עור by accepting such a loan, even though the lender would have certainly found other Jewish borrowers. Since the sinner requires another person's assistance to commit the forbidden act, any person who facilitates the act violates לפני עור,

even though the sinner would have found someone else to help him commit his sin.

Seemingly, Rav Breisch notes, we should apply that same logic to the case of the non-observant couple seeking an officiating rabbi. Whichever rabbi agrees to officiate would appear to violate לפני עור, despite the fact that another rabbi would have been found to officiate if he refused.

Rav Breisch dismisses this argument, however, for several reasons. First, he writes, we might distinguish between the case of a money lender, who might not find a Jew willing to pay interest in violation of Torah law, and the case of a non-observant couple, who would get married even if they could not find a rabbi to officiate. The *Mishneh Le-Melech* might limit his ruling to a situation similar to that of the money lender, where it is possible, albeit unlikely, that the lender would be unable to find an abettor for his sin, and thus one who abets his sin by borrowing on interest violates לפני עור. In the case of a couple wishing to get married, however, they would get married with or without an officiating rabbi, and thus a rabbi who agrees to officiate is not considered to have “placed a stumbling block” before them.

Additionally, Rav Breisch notes, several *poskim* dispute the *Mishneh Le-Melech*'s view, and maintain that the prohibition of לפני עור does not apply if the transgressor can find other people to facilitate his violation. One example is a responsum of the Maharsham (2:184), in which he permits a Jew in Cracow to lease a storefront property to a Jewish barber who would work on Shabbos. The Maharsham does not even cite the *Mishneh Le-Melech*'s position, and rules that since the barber will find another Jew to lease him property, לפני עור does not apply. Moreover, Rav Breisch contends that in the case of a non-observant couple seeking an officiating rabbi, a rabbi might agree to perform the ceremony because he regards this as a *mitzva*, enabling a Jewish man and woman to marry in a halachic manner. Thus, even if we were to conclude, in principle, that officiating is forbidden, nevertheless, the couple would in all likelihood find a rabbi who considers it permissible and even laudable. Rav Breisch argues that the *Mishneh Le-Melech*'s position only applies to facilitating something which is obviously prohibited, such as lending with interest. But in this case, where other rabbis will reach the conclusion that officiating at the wedding is not prohibited at all, there is no problem serving as the officiating rabbi since the transgression of לפני עור is not inevitable.

This line of reasoning would likely apply to our discussion as well. Even if the Orthodox Jewish clerk refuses to grant the homosexual couple their marriage license, they will undoubtedly complete the registration process through a different office, or they will live together without a marriage license. Therefore,

it stands to reason that processing the registration request would not constitute a violation of לפני עור.

A *Shadchan's* Quandary

We still need to determine, however, whether this would violate the prohibition of מסייע לדבר עבירה. A possible precedent may be found in a responsum of the Netziv (*Meishiv Davar* 2:32) which discusses the question of whether a *shadchan* (matchmaker) may make a match between a man and woman knowing that they will not observe the family purity laws. The Netziv cites earlier sources that limit the prohibition of מסייע לדבר עבירה to assistance lent to the sinner at the time of the forbidden act, as opposed to lending assistance that helps facilitate a sin at a later time. In light of this distinction, the Netziv asserts that suggesting a match does not transgress this prohibition, since the couple will not violate the family purity laws until much later. Moreover, the Netziv adds, lending assistance to sinners is permitted for the purpose of earning a livelihood, and therefore one who earns money from matchmaking is allowed to make matches that would result in Torah violations.

Rav Moshe Feinstein cites the Netziv's ruling in *Iggeros Moshe* (E.H. 4:87), in discussing the question of officiating at a wedding of a couple who will not observe the family purity laws. He notes that a distinction might be drawn between matchmaking and officiating at the wedding, as the latter situation should perhaps be regarded as assistance lent at the time of the sinful act. Nevertheless, Rav Moshe adds, the Netziv's ruling that מסייע is permitted for the sake of earning a livelihood would apply to a rabbi whose formal duties to his congregation require him to officiate at weddings regardless of the couple's level of observance. Moreover, Rav Moshe points to the ruling of the *Shach* (Y.D. 151:6) that the prohibition of מסייע does not pertain to the case of a מומר — a person who rejects the authority of Torah law. The *Dagul Mei-Revava* (Y.D. ad loc.) extends this position even further, claiming that מסייע does not apply any time one seeks to intentionally commit a sin. According to the *Dagul Mei-Revava*, the prohibition of מסייע לדבר עבירה applies only to helping someone unwittingly violate the Torah. Rav Moshe writes that this view can certainly be taken into account to permit rabbis to officiate at the wedding of a non-observant couple, especially when this is necessary for a rabbi's livelihood.

It would certainly appear that this ruling would also apply to a clerk whose job requires issuing marriage licenses even to homosexual couples. Since the couple knowingly commits the violation, and since the clerk needs to issue the license for his or her livelihood, the prohibition of מסייע does not apply.

Life-Saving Flattery

As mentioned, however, in addition to the prohibitions of לפני עור and מסייע, we must also consider the possibility that issuing such a license might fall under the prohibition of חנופה — flattering sinners. In order to determine whether this is indeed the case, we must briefly explore the definition and parameters of this prohibition.¹

The Talmudic source of this prohibition is the Mishna in *Maseches Sota* (41a) which recounts that the sages who had assembled in the *Beis Ha-Mikdash* once complimented the sinful King Agrippas. The Gemara (41b) relates that a decree of annihilation was issued against the Jewish People at that time, because they flattered a wicked man.

The *Sefer Ha-Yerei'im* includes the prohibition of חנופה in his listing of the Torah's commands (248), citing as the Biblical source the verse toward the end of *Sefer Bamidbar* (35:33), ולא תחניפו את הארץ. He defines the prohibition as follows:

כל השומע דבר עולה ושאינו הגון או רואה דבר רע ואמר טוב הוא, או שותק, ואינו מתוך יראה לא מגופו ולא מממונו, אלא מתוך רשע לבבו, או חושב בלבבו פן יחרה אפו עלי ויתקוטט עמי ואיני מפסיד בקטיטתו כי אם חסדו ואהבתו, נקרא חנף.

Whoever hears something sinful and improper, or sees something evil and says that it is good, or remains silent, and this is not because of fear for his body or property, but rather because of his evil-hearted nature, or because he thinks to himself, “He might become angry with me and fight with me, and all I will lose if he fights with me is his favor and affection” — he is considered a flatterer.

According to the *Yerei'im*, the prohibition of חנופה, by definition, does not apply to flattering for the sake of saving oneself from physical or financial harm. The prohibition forbids engaging in flattery due to genuine approval of the individual's sinful conduct or to earn that individual's favor and affection. It is entirely permissible to flatter a sinner when this is necessary to protect oneself.

Similarly, *Tosfos* (*Sota* 41b, ד"ה כל המחניף) write that flattery is permissible in situations of danger, noting the incident recounted in *Maseches Nedarim* (22a) in which Ula complimented a murderer on the way he killed somebody, in order to protect himself from the killer, who would have otherwise killed him, too. After the incident, Rabbi Yochanan assured Ula that he acted appropriately in light of the life-threatening situation he faced.

1. The reader is referred to the first volume of *Headlines*, chapter 14, where the definition of חנופה is discussed at length in reference to the permissibility of voting for a political candidate running on a platform that conflicts with Torah values.

Surprisingly, however, Rabbeinu Yona takes a different view in his *Sha'arei Teshuva* (3:187–188). Rabbeinu Yona delineates nine different forms of forbidden חנופה, the first of which is forbidden even in the face of life-threatening danger:

החלק הראשון – החנף אשר הכיר או ראה או ידע כי יש עול בכף חבירו וכי החזיק בתרמית או כי יחטא איש בלשון הרע או באונאת דברים, ויחליק לו לשון הרע לאמר לא פעלת און... וחיוב האדם למסור עצמו לסכנה ואל ישיא את נפשו עון אשמה כזאת.

The first category — the flatterer who discerns, sees, or knows that his fellow has perpetrated evil, acted with deceit, or sinned through negative speech or through abusive speech, and he flatters [the wrongdoer] with an evil tongue, saying, “You did no wrong”... A person must expose himself to danger rather than bear this guilt upon his soul.

Rabbeinu Yona proceeds to note the people’s flattery of Agrippas, which the Gemara condemns despite the fact that they presumably complimented him in order to protect themselves. Additionally, Rabbeinu Yona cites Moshe Rabbeinu’s admonition to the newly-appointed judges in the wilderness, לא תגורו מפני איש (*Devarim* 1:17) — that they should judge fairly and accurately even in the face of threats.

The question obviously arises as to why one would be required to risk his life to avoid violating חנופה. It is generally assumed that the concern for human life overrides all Torah prohibitions with the exception of idolatry, murder, and sexual immorality. On what basis does Rabbeinu Yona forbid flattery even for the sake of protecting one’s life?

The answer likely emerges from the comments of the Maharshal in his *Yam Shel Shlomo (Bava Kama 4:9)*, where he writes, אסור לשנות דברי תורה אף כי הסכנה, וחיוב למסור עצמו עליה — “It is forbidden to distort the words of Torah, even in the face of danger, and one must surrender himself for it.” The Maharshal makes this comment in reference to the story told in the Gemara (*Bava Kama* 38a) of two Roman officials who were sent by the Roman government to study the Jews’ Torah. After these two officials studied with the Jews, they accepted everything except for the law that absolves a Jew from liability if his ox kills a gentile’s ox, but imposes liability upon a gentile whose ox gores a Jew’s ox. The Maharshal notes that the Jews who taught these two officials informed them of these laws despite the grave danger to which they would be exposed. Rather than alter the content in order to protect the Jews from the hostility of the Roman authorities, the scholars taught the Roman officials the truth. The reason, the Maharshal explains, is because it is forbidden to distort the Torah even to protect against life-threatening danger. He writes:

לומר על הפטור חייב או להיפך היה ככופר בתורת משה – מה לי דבור אחד, מה לי כל התורה.

Saying that one who is exempt is really obligated, or vice versa, would be akin to denying the Torah of Moshe. What difference does it make if it is one precept or the entire Torah?

Distorting even a single law of the Torah amounts to rejecting the Torah's authenticity, and thus constitutes heresy. As such, one is required to surrender his life rather than falsify any part of the Torah.

This premise perhaps underlies Rabbeinu Yona's ruling that חנופה is forbidden even in the face of danger. In emphasizing the particular gravity of flattery, Rabbeinu Yona writes:

והנה זה ביד החנף האויל עון פלילי כי לא יקנא לאמת, אבל יעזור אחרי השקר ויאמר לרע טוב וישם חושך לאור.

This nefarious flatterer is guilty of a grievous offense because he is not zealous for truth, and instead resorts to falsehood, saying that evil is good and turning darkness into light.

Flattery is a “grievous offense” because it distorts God's law, misrepresenting good as evil and evil as good. For this reason, in line with the Maharshal's ruling, Rabbeinu Yona maintains that flattery is forbidden even in situations of life-threatening danger. Thus, Rabbeinu Yona cites as proof Moshe's admonition to judges not to fear the consequences of a truthful sentence. They must speak the truth and issue accurate rulings that correctly reflect Torah law, even in the face of danger.²

However, as noted earlier, *Tosfos* do not follow this view, but instead maintain that one is not obligated to surrender his life to avoid חנופה, drawing proof from Ula's flattery of a murderer. The question we need to address is whether *Tosfos'* ruling indicates that they do not accept the Maharshal's view that one must risk his life to avoid distorting Torah law, or if some distinction may be drawn between the Maharshal's discussion and the situation faced by Ula.

Honoring a Sinner in the Synagogue

Rav Moshe Feinstein discusses *Tosfos'* view at length in the context of the situation faced by a synagogue that wished to give honor to a prominent member

2. The source of Rabbeinu Yona's comments is the *Sifrei*, cited by the *Sefer Ha-Chinuch* (415):

שמה תאמר ירא אני מאיש פלוני שמה יהרגני או יהרוג אחד מבני ביתי, שמה ידליק את גדישי או שמה יקצוץ את נטיעותי, תלמוד לומר לא תגורו מפני איש.

who had married a non-Jewish woman (*Iggeros Moshe*, O.C. 2:51). This member, a wealthy physician, was exceedingly generous and actively involved in the community, whose members turned to him and relied upon him for assistance and support. The congregation's leaders were concerned that if they did not show him honor in the synagogue, such as by inviting him to open the ark, he might leave, denying the members access to this vital source of support.

Based on his analysis of *Tosfos'* position, Rav Moshe permitted the congregation to give the man honor. Although one must generally surrender his life to avoid distorting the Torah, as the Maharshah writes, Rav Moshe draws a subtle distinction between explicit distortion of Torah and expressing approval of sin. Ula did not explicitly say that murder is permissible; he complimented the murderer for the “impressive” manner in which he slit the victim's throat.³ This could be understood to mean that the killer acted in accordance with appropriate protocols for people like him. Under normal circumstances, expressing approval of sin in this manner is forbidden, but it is permissible for the purpose of saving one's life. It is only the explicit distortion of Torah — such as stating clearly that the Torah sanctions murder — that is forbidden even in the face of danger.

On this basis, Rav Moshe asserts that the entire prohibition of חנופה refers to approving of sinful behavior. If this is done in a manner that explicitly distorts Torah law, then it is forbidden even for the sake of saving one's life, whereas expressing approval without explicitly misrepresenting the law is allowed in situations of danger. However, giving honor and complimenting a sinner for his favorable qualities, when it is clear that he is not being commended for his sinful conduct, is entirely permissible, and does not fall under the category of חנופה at all.⁴

Clearly, Rav Moshe forbids lending tacit approval to sinful behavior except when this is necessary to avoid danger. Thus, in the situation of a clerk processing marriage licenses, it would seem that issuing a license to a homosexual couple would be forbidden on the grounds of חנופה. Even though the clerk issues the license simply as part of his or her job, nevertheless, doing so implies approval of the marriage, and would therefore seemingly fall under the strict prohibition of חנופה. Especially when we consider the public and permanent nature of this expression of approval — a certificate that will be kept forever in

3. The Gemara relates that the killer turned to Ula and asked, יארת עבדי (“Did I do this well?”), and Ula answered in the affirmative.

4. Rav Moshe does not discuss in this responsum Rabbeinu Yona's ruling and how it may be reconciled with the story of Ula. See *Yad Ketana to Hilchos Dei'os* (10:14), who suggests a number of possible answers.

the local government's records — it seems clear that one would not be allowed to participate in the issuance of such a document.

INTERVIEW

Rav Dovid Cohen
on *Headlines with Dovid Lichtenstein**

To my mind, what she [Kim Davis] did was a great קידוש ה'. If a Jew would ask me what to do [in that situation], I would say that according to *halacha*, you are required to do what she did, because of a Rabbeinu Yona... Rabbeinu Yona says a person is obligated to give his life not to violate this sin [of חנופה]. He maintained that it's a חילול ה', and for חילול ה', it's יהרג ואל יעבור [one must give his life when necessary to avoid violating this sin]. For a person to say, "It's OK. There's such a thing as marriage between identical sexes" — it's a חילול ה', because the Torah says it's a *to'eva* [abomination]... I believe that halachically, if you're obligated to let yourselves be killed, then certainly you're obligated to lose *parnasa*.

* Broadcast on 29 Elul, 5775 (September 12, 2015).

Druze Religious Leader Commits to Noachide “Seven Laws”

The spiritual leader of the Druze community in Israel, Sheikh Mowafak Tarif, this weekend signed a declaration calling on non-Jews in Israel to observe the Seven Noachide Commandments, as laid down in the Bible and expounded upon in Jewish tradition.

January 18, 2004

Several weeks ago, the mayor of the primarily Druze city of Shfaram, in the Galilee, also signed the document.

The declaration includes the commitment to make a better “humane world based on the Seven Noachide Commandments and the values they represent commanded by the Creator to all mankind through Moses on Mount Sinai.”

Behind the efforts to spread awareness of the Torah’s Seven Universal Laws is Rabbi Boaz Kelly, of the directors of Chabad-Lubavitch institutions in the Krayot area of Haifa and the chairman of the Worldwide Committee for the Seven Noachide Commandments. The recent signature by Sheikh Tarif is part of Rabbi Kelly’s ongoing efforts among Israel’s non-Jewish community. In the past few years, Rabbi Kelly’s organization has placed roadside ads in Arabic calling for observance of the Noachide laws, as well as distributing Arabic-language pamphlets on the subject among Arabs in Israel and the Palestinian Authority.

According to the Torah, all humankind (the offspring of Noah, or *Bnei Noach*) is subject to seven Divine commandments. They are: to refrain from idolatry; to refrain from sexual immorality; to refrain from blasphemy; to refrain from murder; to refrain from theft; to refrain from eating the limb of a living animal; and to establish courts of law.

Support for the spread of the Seven Noachide Commandments by the Druze spiritual leader contains within it echoes of the Biblical narrative itself. The Druze community reveres as a prophet the non-Jewish father-in-law of Moses, Jethro (Yitro), whom they call Shu’eib. According to the Biblical narrative, Jethro joined and assisted the Jewish people in the desert during the Exodus, accepted monotheism, but ultimately rejoined his own people. The Tiberias tomb of Jethro is the most important religious site for the Druze community.

Copyright © israelnationalnews.com

Light Unto the Nations, or None of Our Business?

Influencing Gentiles to Observe the Noachide Laws

Throughout the centuries, Jewish activism and diplomacy focused on the effort to secure the Jews' right to observe our traditions without fear or intimidation. The goal, in short, was to be left alone so that we could practice our religion without disturbance from our gentile hosts. Whatever influence and leverage Jews had was used to help enable their communities to live Jewish lives. Few Jews, if any, considered the possibility of influencing the surrounding gentiles' personal religious beliefs or practices.

With the blossoming of the American Jewish community in the latter part of the 20th century, when religious freedom was self-understood and Jews rose to positions of prominence and influence, the opportunity arose for a much different kind of activism: inspiring the gentile world to embrace Judaism's universal code. The liberties guaranteed by the U.S. Constitution, as well as the culture of tolerance and freedom that characterizes the United States, has given American Jews a level of comfort and confidence that offers the prospect of influencing our gentile neighbors to adopt the beliefs and lifestyle that we believe to be obligatory upon all mankind.

Beginning in the 1980s, the Lubavitcher Rebbe energetically called upon his followers to not only spread the teachings of Torah and *chassidus* throughout the Jewish world, but to also spread the *שבע מצוות בני נח* — the Seven Noachide Laws — among the gentile world. Jewish tradition teaches that whereas only Jews are bound by the Torah's laws, all of mankind is expected to abide by the Seven Noachide Laws.¹ The Lubavitcher Rebbe felt very strongly that Jews who are in a position to encourage non-Jews to embrace and follow these laws are obligated to do so. Thus, for example, in an address delivered on 19 Kislev, 5743 (December 5, 1982), the Rebbe issued the following emphatic statements:²

1. The Seven Noachide Laws are the prohibitions of murder, idolatry, sexual immorality, blasphemy, theft, and the consumption of meat taken from a live animal, and the obligation to maintain a fair justice system. See *Sanhedrin* 56a.
2. The transcript, in English translation, is available online at <http://hebrewbooks.org/>

... The purpose of the giving of the Torah was to create peace within the world. Similarly, the Rambam writes that every Jew is obligated to try to influence the gentiles to fulfill the Seven Noachide Laws.³ Furthermore, one of the achievements of *Moshiach* will be, as the Rambam writes, to refine and elevate the gentiles until they also become aware of G-d, to the point where G-dliness will be revealed “to all flesh,” even to gentiles. Since the rewards of Torah come measure for measure, it follows that among the efforts to bring the Messianic age must be the efforts to spread the Seven Noachide Laws, including the wellsprings associated with them, outward to the gentiles. Indeed, the prophets tell us, “Nations shall walk following your light.”⁴ Though Torah was given to the Jews, it will also serve as a light to gentiles...

Today, each one of us, whether his major occupation is Torah study or business affairs, has some contact with the secular world and with gentiles. Since everything G-d creates has a specific purpose, it follows that the fact that G-d brought a person into contact with the secular world also has a purpose — namely, that the person should try to influence the gentiles to fulfill their Seven Noachide Laws, and by doing so, he prepares the world for the Messianic age...

Every Jew who has a connection with gentiles or could establish such a connection should use them for the benefit of the Jewish people and the benefit of the world at large by stressing the observance of the Noachide laws. Surely if a person is willing to make an effort to establish connections with a gentile in order to benefit financially, he should use those same connections to spread the Noachide laws.

The Rebbe himself pushed for recognition of the Seven Noachide Laws in his correspondence with President Reagan. On April 3, 1982, in celebration of the Rebbe’s 80th birthday, the President proclaimed the following day, April 4th, a “National Day of Reflection,” explaining that “it is appropriate that Americans pause to reflect upon the ancient ethical principles and moral values which are the foundation of our character as a nation.” In this proclamation, the President noted in particular the Lubavitcher Rebbe’s call for observing the Seven Noachide Laws:

One shining example for people of all faiths of what education ought to be is that provided by the Lubavitch movement, headed by Rabbi

[pdfpager.aspx?req=15515&st=&pgnum=30&hilite=.](#)

3. *Hilchos Melachim* 8:10. We will discuss the Rambam’s view below.

4. והלכו גויים לאורך (*Yeshayahu* 60:3).

Menachem Schneerson, a worldwide spiritual leader who will celebrate his 80th birthday on April 4, 1982. The Lubavitcher Rebbe's work stands as a reminder that knowledge is an unworthy goal unless it is accompanied by moral and spiritual wisdom and understanding. He has provided a vivid example of the eternal validity of the Seven Noahide Laws, a moral code for all of us regardless of religious faith. May he go from strength to strength.⁵

President Reagan's successor, President George H.W. Bush, issued a similar proclamation on April 14, 1989, declaring the observance of "Education Day, U.S.A." on April 16, 1989 and April 6, 1990.⁶

In the pages that follow, we will explore the Rebbe's assumption that Jews bear a religious obligation to inspire gentiles' observance of the Noahide laws, in light of halachic sources. Are we, in fact, halachically required to influence our gentile neighbors and associates to abide by these obligations? For example, if a non-Jew informs his Jewish associate that he is having an adulterous affair, is the Jew required to use his influence to try to persuade him to stop engaging in this sinful conduct? Should the Orthodox Jewish community be joining Catholic and Evangelical Americans in protesting the recognition of homosexual marriages, given that homosexual relations violate one of the Noahide laws?

אור גויים

We will begin by addressing the commonly accepted axiom that the Jewish nation is assigned the role of אור גויים, to serve as "a light unto the nations" and guide them towards proper beliefs and conduct.

The source for this concept is two verses in *Sefer Yeshayahu*:

אני ה' קראתיך בצדק ואחזק בידך ואצרך ואתנך לברית עם לאור גויים.

I, God, have summoned you with righteousness and have strengthened your hand; I have formed you and made you into a covenant for the nation, a light for the nations (42:6).

נקל מהיותך לי עבד... ונתתיך לאור גויים להיות ישועתי עד קצה הארץ.

It is not enough for you to be My servant... I have made you a light for the nations, to be My salvation until the end of the earth (49:6).

5. The full text of the proclamation can be found at http://www.chabad.org/therebbe/article_cdo/aid/142535/jewish/The-Rebbe-and-President-Reagan.htm.

6. The text of the proclamation is available at <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=23514>.

It is commonly understood that in these verses, God charges the Jewish nation with the role of אור גויים, to “illuminate” — to guide, influence, and inspire — the other nations of the world. Rashi, however, commenting on the first of these two verses, writes explicitly that God here speaks to the prophet, Yeshayahu, and explains that He has assigned him the task of illuminating the path of the tribes of Israel, who are referred to here as גויים. According to Rashi, then, this verse clearly cannot provide any source for an obligation to influence and inspire the other nations.

The Radak explains the verse differently, writing that God here indeed speaks of the Jewish people as serving the role of אור גויים. However, the Radak writes clearly that this role will be fulfilled only in the future, after the final redemption:

אני ה'... יכול להוציאך מהגלות, ואני הוא שקראתיך... כשהגיע זמנך לצאת שתצא ולא תירא
בצאתך כי אני אחזיק בידך... וכן תהיה גם כן לאור גויים... והאור הוא התורה שתצא להם
מציון...

I, God... am able to take you out of exile, and I am the One who has summoned you... when the time for you to leave has arrived, you shall leave, and not be afraid, because I will hold your hand... And you will also be a light for the nations... And the light is the Torah, which shall go forth to them from Zion.

The Radak proceeds to explain that in the Messianic Era, the Jewish nation will sustain the other peoples of the world:

וישראל יהיו קיום האומות על שני פנים: האחד, שיהיה שלום בעבורם בכל הגויים... השנית,
כי בסבת ישראל יהיו הגויים שומרים שבע מצוות וילכו בדרך טובה.

And Israel will sustain the nations in two ways. First, there will be peace among all nations because of them... Second, the nations will observe the Seven [Noachide] Laws and follow the path of goodness because of Israel.⁷

The Radak cites in this context the verse later in *Yeshayahu* (60:3), והלכו גויים לאורך — “Nations shall walk in your light” — as another expression of this concept of אור גויים. That verse appears in a prophecy that quite clearly speaks of the final redemption, as the Radak himself writes in explaining that prophecy’s opening verse: הגיע זמן ישועתך שהוא לך אורה גדולה — “The time for your salvation has arrived, which is a great light for you.”

The Netziv, however, explained the concept of אור גויים differently, in a manner

7. See also *Metzudos David* and *Malbim*.

consistent with the popular understanding. In his *Ha'amek Davar* commentary (*Bereishis* 9:27), the Netziv writes:

“ואצרך ואתנך לברית עם לאור גויים” – משמעו שישראל נוצרו להיטיב אמונת כל עם... ולהקים דרך ארץ שלהם.

“I have formed you and made you into a covenant for the nation, a light for the nations” — this means that Israel was created to improve the faith of every nation...and to enhance their conduct.

Later in his commentary (*Herchev Davar, Bereishis* 17:5), the Netziv writes explicitly that the Jewish Nation bears this responsibility even during their exile, and, in fact, the purpose of the Jews’ dispersion is to disseminate the awareness and recognition of the Almighty.⁸

Thus, it is unclear whether the Jewish people is charged with the role of “light unto the nations” during our current state of exile, as this matter depends on the different interpretations of the verses in question.

עמד והתירן להן

The *Rishonim* address the question of teaching gentiles the Seven Noachide Laws in the context of the Gemara’s ruling in *Maseches Chagiga* (13a), אין מוסרים דברי תורה לעובדי כוכבים — it is forbidden to transmit words of Torah to gentiles.⁹ The question arises as to whether this prohibition includes the Seven Noachide Laws, or refers only to Torah material that is not relevant to non-Jews. *Tosfos* (*Chagiga* ad loc.) write explicitly that this prohibition does not include the Noachide laws, and go so far as to say that there is a *mitzva* to teach gentiles the Noachide laws: מצוה איכא למוסרם להם.

However, *Tosfos* elsewhere (in the commentaries that appear in the *Ein Yaakov* and cited by *Hagahos Ha-Bach* in *Chagiga*, ad loc.) disagree, and claim that it is forbidden to teach gentiles even the Seven Noachide Laws. The basis for this view is the Gemara’s discussion in *Maseches Bava Kama* (38a), where it establishes that the gentiles are, at least in some sense, no longer bound by the Seven Noachide Laws:

8. The Midrash (*Vayikra Rabba* 6) writes explicitly, אין תגידו אלקותי לאומות העולם הרי אני פורע מכם — “If you do not tell of My Divinity to the nations of the world, I will hereby exact retribution from you.” It is unclear, however, whether the Midrash applies only to the Messianic Era, or even in exile.

9. The Gemara infers this prohibition from the verse in *Tehillim* (147:20), לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום.

ראה שבע מצוות שקיבלו עליהם בני נח ולא קיימום, עמד והתירן להם.

He [the Almighty] saw the seven commandments that the children of Noach accepted, that they did not observe them, and so He arose and made them permissible for them...

The Gemara recounts that at the time of *Matan Torah*, God took away the privilege of being bound by the שבע מצוות. Seeing that mankind neglected their seven basic obligations for so long, God voided these obligations, thus denying the gentiles the opportunity to earn reward through the observance of these laws. The Gemara proceeds to clarify that even after God absolved the gentiles of the Noachide laws, a gentile receives reward for studying and observing the Seven Noachide Laws, but only on the level of *אינו מצווה ועושה* — as one who fulfills a *mitzva* regarding which he is not obligated. The laws are no longer binding in the sense that a gentile does not receive the exalted rewards earned by a *מצווה ועושה* — one who observes obligatory commands — and earns only the lower-level reward for fulfilling that which he is not strictly required to perform.

On the basis of the Gemara's comment regarding the status of the Seven Laws today, *Tosfos* understood that there is no reason to teach the שבע מצוות to non-Jews. Since they are no longer strictly bound by these laws, there is no need to inform them of these laws, and, as such, even the Noachide laws fall under the prohibition against teaching Torah to gentiles.

This view was embraced by a number of *Acharonim*, including Rav Yaakov Yehoshua Falk, in one of his published responsa (*Penei Yehoshua*, Y.D. 3), who writes that although it is forbidden to cause a gentile to transgress one of the Noachide laws,¹⁰ there is no obligation to instruct gentiles to observe these laws.¹¹

By contrast, numerous *poskim*, including Rav Moshe Feinstein (*Iggeros Moshe*, Y.D. 3:89) and Rav Yosef Shalom Elyashiv (*Kovetz Teshuvos* 3:142, ד"ה לפי האמור), accepted the view of *Tosfos* in *Chagiga* that it is permissible to teach the שבע מצוות to gentiles. Rav Eliyahu of Lublin (*Yad Eliyahu* 48) drew proof to this view from the Rambam's ruling at the end of *Hilchos Ma'aseh Ha-Korbanos* (19:16) that one may advise a non-Jew how to offer sacrifices in a permissible manner. This would certainly seem to indicate that one is allowed to teach non-Jews the laws that are relevant to them.

10. The *Penei Yehoshua* asserts that even this prohibition applies only on the level of Rabbinic enactment. The *Chasam Sofer* (responsa, C.M. 185) questions this claim, noting that although gentiles do not receive the rewards of a *מצווה ועושה*, they are nevertheless subject to punishment for violating the Noachide laws, as stated explicitly by Rashi in his commentary to the Gemara in *Bava Kama* (אבל מעונישין לא פטרן). Therefore, facilitating such violations should transgress the Biblical prohibition of *לפני עור*.

11. See also *Yafeh La-Lev* 5:240:9.

The *Shulchan Aruch Ha-Rav* (composed by the *Ba'al Ha-Tanya*, the first Lubavitcher Rebbe), in *Hilchos Talmud Torah* (1:14), also adopts *Tosfos'* view, and explicitly rules that one is not only permitted to teach the Noachide laws to gentiles, but fulfills a *mitzva* by doing so.

The rationale underlying this view is seemingly that since gentiles receive some reward for their observance of the Noachide laws, clearly indicating that God wants them to observe these laws, we should assist them in this endeavor by informing them about their obligations.¹²

Indeed, the Rambam writes in *Hilchos Melachim* (8:10) that when conditions allow, we are required to compel the gentiles living under Jewish rule to observe the Noachide laws:

וכן צוה משה רבנו מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח.

Similarly, Moshe Rabbeinu commanded by the word of God to coerce all people to accept the commands issued to the descendants of Noach.

It stands to reason that if we are enjoined to compel non-Jews to commit to the observance of the Noachide laws, then, necessarily, we are required to inform them of these laws.¹³ Although some recent scholars limited the Rambam's ruling to very specific contexts,¹⁴ nevertheless, the Rambam clearly assumed that the

-
12. See Rav Avraham Erlanger, *Birkas Avraham, Sanhedrin* 59a. Those who disagree and maintain that there is no room to allow teaching the *שבוע מצוות* to gentiles perhaps understand the Gemara to mean that gentiles are fully absolved from these laws, even though they receive some reward for their observance. See Ritva, *Makkos* 9a, and the responsa of Rav Menachem Azarya of Fano, 123.
13. Rav Moshe Sternbuch (*Teshuvos Ve-Hanhagos* 3:317) writes that some interpret the Rambam to mean only that we are obligated to compel gentiles to accept the Noachide laws, but not to enforce their observance. Clearly, this reading is difficult to sustain. Elsewhere, in his *Chochma Va-Daas*, Rav Sternbuch raises the question of why, in the Rambam's view, we are required to compel non-Jews to observe the Noachide laws, a requirement that appears to have no source. This question was addressed by the Lubavitcher Rebbe in an article published in the journal *Ha-Pardes* (May 1985, available online at <http://hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=12398&st=&pgnum=9&hilitte=>). The Rebbe writes that the very fact that the *שבוע מצוות* are mentioned by the Torah dictates that we are charged with the responsibility of enforcing them. Since the Torah was given exclusively to the Jewish people, there is no purpose served by the Torah's introducing laws relevant to the gentiles unless they are to be enforced by *Am Yisrael*.
14. Rav Menachem Kasher (*Torah Sheleima*, vol. 17, p. 220) asserts that it is only in the Messianic Era that we will bear an obligation to compel the gentiles to observe the Noachide laws. Rav Shaul Yisraeli (*Amud Ha-Yemini*, p. 83) writes that the Rambam refers to periods of Jewish sovereignty in *Eretz Yisrael*, when there is an obligation to enforce compliance with the Divine law.

Noachide laws are binding upon gentiles, and it thus stands to reason that it is important to inform them of their obligations.

Additionally, the Rambam writes later in *Hilchos Melachim* (10:9) that it is forbidden for gentiles to learn Torah or observe Shabbos, and if a non-Jew transgresses these prohibitions, he should be told that this is strictly forbidden. This, too, suggests that we are required to inform non-Jews of their obligations under Torah law.¹⁵

It emerges that whereas the *Penei Yehoshua* maintains that there is no obligation whatsoever to try to influence non-Jews to observe the מצוות, other authorities clearly maintain that this constitutes a *mitzva*.

אהבת ה'

Influencing the gentile world to embrace the Noachide laws may also fall under the command of אהבת ה' — love of God — as defined by the Rambam. In *Sefer Ha-Mitzvos* (*asei* 3), the Rambam enumerates several different requirements that are included in this command, among them the requirement to work towards bringing others into the service of the Almighty. The Rambam writes:

וכבר אמרו שמצוה זו כוללת גם כן שנדרוש ונקרא האנשים כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו. וזה כי כשתאהב אדם תשים לבך עליו ותשבחהו ותבקש האנשים לאהוב אותו. וזה על צד המשל כן כשתאהב האל באמת...הנה אתה בלא ספק תדרוש ותקרא הכופרים והסכלים לידיעת האמת אשר ידעת אותה.

This command also includes our teaching and summoning all people to His service, may He be exalted, and to believe in Him. This is because when you love a person, you place your heart upon him and praise him, and ask people to love him... Similarly, when you truly love the Almighty...then you will, without doubt, teach and summon the heretics and fools to the knowledge of the truth that you know.

The Rambam proceeds to cite as his source a passage in the *Sifrei* (*Va'eschanan* 32), which explains the command of אלקיך ה' — “You shall love the Lord your God” — to mean, אהבהו על הבריות כאברהם אביך, — “Make Him beloved to people, like your patriarch Avraham.” The *Sifrei* cites the Torah’s famous description of how Avraham and Sara “made souls” — ואת הנפש אשר עשו בחרן — (*Bereishis* 12:5) — and explains that Avraham inspired people to believe in God. In the *Sifrei*’s words: — היה אברהם אבינו מגיירם ומכניסם תחת כנפי השכינה: — “Our patriarch

15. See *Chasam Sofer*, cited above, n. 10.

Avraham would have them convert and bring them under the wings of the Divine Presence.”

Significantly, neither the *Sifrei* nor the Rambam speak in this context of influencing specifically fellow Jews; rather, they speak of leading “all people” to faith. Seemingly, then, the obligation of *אהבת ה'* requires us to try to inspire all people to recognize God and do His will.

However, this conclusion depends on the precise type of influence that the Rambam refers to in this passage. Rav Yerucham Perlow, in his work on Rav Saadia Gaon’s listing of the *mitzvos* (end of *mitzva* 19), explains the Rambam’s comments to mean that the *mitzva* of *אהבת ה'* includes *קבלת גרים* — the obligation upon *batei din* to accept and welcome converts to Judaism. Rav Perlow answers on this basis the question raised by the Tashbatz, in *Zohar Ha-Rakia*, of how to classify the *mitzva* of *קבלת גרים*. In light of the Rambam’s discussion of *אהבת ה'*, Rav Perlow suggests, the answer is clear, as this *mitzva* includes bringing gentiles “under the wings of the Divine Presence” by accepting them as converts.¹⁶

However, we may question this reading of the Rambam’s comments. For one thing, the fact that the Tashbatz did not suggest classifying *קבלת הגרים* under the *mitzva* of *אהבת ה'* would seem to prove that to the contrary, he did not view the Rambam’s understanding of *אהבת ה'* as referring to accepting converts. Moreover, while the *Sifrei* indeed speaks in this context of Avraham “converting” idolaters, the Rambam writes that Avraham “called people to faith.” The Rambam describes at length Avraham’s efforts to spread monotheism in *Hilchos Avodas Kochavim* (1:3), where he writes that Avraham would debate the pagans of his time and speak to people *האמת לדרך* — in order to bring them “to the true path.” The clear implication is that Avraham did not work to “convert” the people of his time, but rather to spread the knowledge of God.¹⁷

Moreover, it is difficult to speak of “conversion” before *Matan Torah*, when there was not yet a nation of Israel that a person could join through a formal conversion process. Indeed, the Netziv, in his *Ha’amek Davar* (*Bereishis* 9:27), writes explicitly that God’s charge to Avraham to serve as an *אב המון גויים* (“father

16. This reading of the Rambam’s comments is also advanced by Rav Yitzchak Hurewitz in his *Yad Ha-Levi* commentary to *Sefer Ha-Mitzvos*.

17. In one of his published responsa (50; 149 in the Blau edition), the Rambam discusses the question of teaching Torah to gentiles and writes, *ולמשכם אל*, מותר ללמד המצוות לנוצרים ולמשכם אל — “It is permissible to teach the commandments to Christians and draw them to our faith.” This remark may suggest that we are encouraged to proselytize and try to inspire gentiles to convert. However, since the focus of the Rambam’s discussion was the permissibility of teaching, and not the possibility of an obligation to influence non-Jews, it is difficult to reach any sort of definitive conclusion from this passage regarding our topic.

of a multitude of nations” — *Bereishis* 17:5) meant not that he should have all people become part of *Am Yisrael*, but rather that he should disseminate monotheistic faith among all mankind.¹⁸

Rav Moshe Sternbuch’s Ruling

Rav Moshe Sternbuch, in a responsum published in his work *Teshuvos Ve-Hanhagos* (3:317), addresses the question of teaching the שבע מצוות to gentiles, and strongly disapproves of such efforts for various reasons, each of which can be questioned.

a. The Trinity and שיתוף

First, Rav Sternbuch writes that teaching Christians the Noachide laws is strictly forbidden because this results in implicit approval of their belief in the Trinity. The Christian conception of monotheism differs from ours in that they believe that God embodies three entities. Thus, even if a Christian proclaims his commitment to the Noachide laws, his commitment is deficient, as he does not accept true monotheistic belief as defined by the Jewish religion. Hence, if we express support for a Christian who proclaims his acceptance of the Noachide laws, we are implicitly approving of his belief in the Trinity.

However, we may question this rationale in light of the Rama’s famous ruling (Y.D. 151:1) distinguishing between Christian belief and classic paganism. Whereas the Rambam famously classified Christianity as outright idolatry, the Rama placed Christianity under the category of שיתוף — including the worship of another being together with the belief in a single Creator. Although such a belief is forbidden for Jews, the Rama writes, it is not forbidden for gentiles. The Rama thus rules that the laws restricting engagement with pagans would not apply to our relationships with Christians. Accordingly, it would be perfectly acceptable to recognize a Christian’s acceptance of the Noachide laws, as the belief in the Trinity does not undermine a gentile’s status as a monotheist.

18. The Ra’avad (*Ba’alei Ha-Nefesh, Sha’ar Ha-Tevila*, 3) indeed claims that the *mitzva* of accepting converts is derived from the precedent of Avraham, who had people “convert.” However, as discussed, this does not appear to be the view of the Rambam, whose comments indicate that Avraham’s example requires disseminating monotheistic faith, and not the effort to have non-Jews convert to Judaism.

ב. ביבש קצירה תשברנה

Rav Sternbuch also points to the Gemara's ruling in *Maseches Bava Basra* (10b) that charity donations from gentiles should not be accepted, because the merit of their good deeds has the effect of prolonging their dominion over the Jewish nation.¹⁹ The Gemara cites the verse in *Yeshayahu* (27:11), ביבש קצירה תשברנה (literally, "When the harvest dries — it is broken"), and explains this to mean that the enemy nations' subjugation of the Jewish people will end when their merits are depleted. Hence, we should not allow the gentiles the opportunity to accrue merit through charitable donations, as this prolongs our exile.

By the same token, Rav Sternbuch writes, we should not be working to encourage the gentiles to observe the Noachide laws, through which they would earn merit that would prolong our exile. Although the Rambam writes that we are required to compel gentiles to observe the Noachide laws when they live under our rule, Rav Sternbuch contends that this is not the case when we live in exile. He points to the precedent of Yona, the prophet who refused to encourage the people of Nineveh to repent, knowing that this would give them an advantage over *Am Yisrael*, which was steeped in sin at that time. Although Yona was wrong for refusing to deliver prophecy, Rav Sternbuch writes that this is only because he received an explicit command from God to urge the people of Nineveh to repent. Absent an explicit command from God, we should not be trying to influence other nations to repent and follow the Noachide laws.

This argument seems flawed, for several reasons. First, the *Sefer Chasidim* (1124) reaches the precise opposite conclusion from the precedent of Yona:

אם רואה אדם נכרי עושה עבירה, אם יכול למחות ימחה, שהרי שלח הקדוש ברוך הוא את יונה לנינוה להשיבם...

If a person sees a non-Jew committing a transgression — if he can protest, he should protest, for the Almighty sent Yona to Nineveh to have them repent...

Additionally, we may distinguish between charity, which is not a strict obligation for non-Jews,²⁰ and the Seven Noachide Laws, which constitute a gentile's basic religious requirements. Although the Gemara forbids accepting charity from gentiles so as not to increase their merit, it stands to reason that we ought to be assisting them to meet their minimum obligations to God, as clearly indicated by the *Sefer Chasidim*. Moreover, the *Shulchan Aruch* (Y.D. 254:2) rules that if

19. We discussed this prohibition at length in the first volume of *Headlines*, pp. 167–180.

20. See *Kovetz Shiurim, Bava Basra* 4a (#24).

a non-Jew wishes to make a donation to a synagogue, the congregation may accept it. The *Shach* (254:4) explains that a donation to a synagogue resembles a sacrifice, and it thus may be accepted, just as in the times of a *Beis Ha-Mikdash* sacrifices were accepted from non-Jews. Furthermore, the *Shach* writes, the rule that we do not accept charity from gentiles is limited to charity for the poor, but does not apply to other donations. Accordingly, there is no basis for comparing the שבע מצוות — a gentile's basic obligations — to charity. Although charity is not accepted, we should be assisting gentiles to fulfill the Noachide laws.

We might also question why, according to Rav Sternbuch's ruling, the prohibition of לפני עור לא תתן מכשול — causing others to sin — forbids causing gentiles to violate the laws that apply to them. If we do not wish for the gentiles to earn merit through the observance of the שבע מצוות, then there should be nothing wrong with causing them to transgress these laws. The fact that *halacha* forbids doing so demonstrates that a distinction exists between charity and the Noachide laws in this regard. Whereas the gentiles' voluntary charitable donations give them an edge, so-to-speak, over the Jews, this is not the case with regard to the Noachide laws, as the gentiles' observance of these laws is something that we should encourage.

Additionally, it seems inconceivable that effectively leading gentiles to do the right thing is detrimental to us and the world and delays the redemption. Undoubtedly, God wants all people — Jews and non-Jews alike — to acknowledge His existence, to avoid theft, murder, and immorality, and to abide by the other Noachide laws. Can we really be seen as hurting ourselves by promoting these laws throughout the world? It is hard to imagine that we become less worthy of redemption by influencing the non-Jews around us to do what God expects mankind to do!

ע. ערבות

More generally, Rav Sternbuch contends in this responsum that Jews bear no obligation whatsoever to help non-Jews fulfill their religious obligations. We Jews bear an obligation towards one another, to help ensure our fellow Jews' observance of *mitzvos*, because of the concept of ערבות — the mutual responsibility that we accepted for one another. Since we never accepted such responsibility towards non-Jews, we bear no obligation to try to ensure their compliance with the Noachide laws.

This view is also cited in the name of Rav Moshe Feinstein. In *Mesoras Moshe* (vol. 1, pp. 504–505), it is recorded that Rav Moshe strongly opposed efforts to influence non-Jews to embrace the Noachide laws, and maintained that we bear no obligation in this regard. Rav Moshe reportedly ruled:

לדינא אין לנו שום התחייבות של תוכחה וכדומה על גויים.

Halachically, we have no obligation of reproof and the like towards the gentiles.²¹

This assertion, however, appears to be contradicted by several sources that we have encountered, including the *Sefer Chasidim*'s explicit ruling that we must, when possible, protest sinful conduct of non-Jews, *Tosofos*' comment that there is a *mitzva* to teach the Seven Noachide laws to gentiles, and the Rambam's comments in *Sefer Ha-Mitzvos* that the *mitzva* of אהבת ה' includes working to bring all people to the recognition and service of God.²²

Rav Sternbuch concludes by noting the serious risks entailed in our involvement in the religious beliefs and practices of our non-Jewish neighbors. These efforts could easily trigger suspicion and hostility, and the non-Jewish world might respond by reinforcing their own missionizing work. This is certainly a legitimate concern, and extreme caution is needed both to avoid arousing hostility and to refrain from participation in forums that give the impression that we are on equal footing with adherents of other faiths.²³

In conclusion, although Rav Moshe Feinstein and Rav Moshe Sternbuch strongly opposed efforts to encourage gentiles to observe the Noachide laws, there appears to be legitimate basis in the halachic sources for such activities. As a practical matter, however, it is debatable, to say the least, whether in today's day and age and under current circumstances, these efforts can be made without evoking the hostility and resentment of the non-Jewish world. Rav Sternbuch is undoubtedly correct that our first priority must be peaceful relations with the non-Jewish world and ensuring our freedom to observe the Torah without fear or intimidation. If efforts to spread the מצוות will in any way compromise this freedom — which they likely will — then they must definitely be avoided.

21. Rav Moshe also points to the potential dangers that could arise from religious engagement with gentiles, also noting that it is preferable not to provide gentiles with the merit of observing the Noachide laws.

22. Rav Sternbuch also raises the argument that gentiles are no longer bound by the שבע מצוות, as we noted above. However, we saw that most *poskim* maintain that although the gentiles are rewarded only on the level of מצווה ועושה, it is clearly God's will that they should observe the Noachide laws, and thus this is something we should be encouraging.

23. See *Iggeros Moshe*, Y.D. 3:43.

INTERVIEW

Rav Yaakov Feitman
on *Headlines with David Lichtenstein**

This is an interesting question, which is a *machlokes* between two *gedolim* who continue the *mesora* of their ancestors. The Lubavitcher Rebbe continues the *mesora* of *Chassidus*, that we have obligations to gentiles in terms of *שבע מצות בני נח*. Rav Sternbuch, *להבדיל בין חיים לחיים*, who is a direct descendant of the Vilna Gaon, holds it is none of our business and we should leave them alone...

Rav Sternbuch refers to Jewish history and says we don't find in history that we went out and enhanced [the gentiles' observance of the Noachide laws]. There were never Jewish missionaries...

Another point Rav Sternbuch makes is that...if rabbis, outreach people, and others start negating Christianity, this will cause a potential danger to *Klal Yisrael*. This is all we need. We're fragile enough in this exile, so let's leave it alone. This is not something that our ancestors got involved in...

To some extent, this *machlokes* is that of the insular, "Litvishe" approach and the outreach approach of *Chassidus*. It is fascinating to look at the larger *machlokes* between the two.

* broadcast on April 18, 2015 (30 Nissan, 5775).